

6. Орленко, В. І. Конституційне право України; посіб. для підготов, до іспитів / В. І. Орленко, В. В. Орленко. – 5-е вид., доповн. та перероб. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2011.– 156 с.

7. Бровченко Н. В. Юридичні факти в конституційному праві України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Н. В. Бровченко. – Маріуполь, 2012. – 20 с.

Левицька Л.С.

студентка,

Науковий керівник: Сидорук О.В.

викладач юридичних дисциплін,

Коломийський економіко-правовий коледж

Київського національного торговельно-економічного університету

ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАКРІПЛЕННЯ ПРАВА ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД НА МІСЦЕВИЙ РЕФЕРЕНДУМ

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю забезпечення демократизації політичного процесу в Україні, а також міжнародними зобов'язаннями України щодо здійснення децентралізації публічної влади і декларованою готовністю вищих посадових осіб до дотримання таких зобов'язань. Ухвалена Кабінетом Міністрів України 01 квітня 2014 р. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні передбачає розширення повноважень органів місцевого самоврядування на різних рівнях адміністративно-територіального поділу. У разі її реалізації зросте необхідність вдосконалення громадського контролю за діяльністю цих органів з метою уникнення корпоратизації системи місцевого управління. Такими засобами слід вважати інститути прямої участі громадян на місцевому рівні – місцевий референдум, місцеву ініціативу, громадські слухання та збори громадян за місцем проживання [1].

Важливим інститутом безпосередньої демократії, що дозволяє громадянам України, які проживають на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, реалізувати право на прийняття рішень з найважливіших питань місцевого значення, є місцевий референдум.

Право громадян на участь в управлінні місцевими справами ґрунтується на статтях 38, 69 і 70 Конституції України. Зокрема, стаття 38 передбачає право громадян на участь в управлінні державними справами через всеукраїнський та місцевий референдуми, а в статті 69 зазначено, що референдум є волевиявленням народу, поряд з виборами та іншими формами прямої демократії. Місцевий референдум передбачений статтею 7 базового Закону про місцеве самоврядування 1997 р. як «форма вирішення територіальною громадою питань місцевого значення шляхом прямого волевиявлення»; [2] у цій статті міститься посилання на інший законодавчий акт для визначення умов і процедури місцевих референдумів.

З 1991 по 2009 рік у 19 регіонах України на підставі Закону України «Про всеукраїнський та місцеві референдуми» від 1991 р. відбувся 151 місцевий

референдум, 135 з них були успішними; 102 референдуми відбулись у селах. Проте, прийняті рішення не завжди були реалізовані (у 9 областях кожне четверте рішення залишилось невиконаним). Більшість референдумів стосувалась адміністративно-територіальних питань (31,8%), назв населених пунктів (25,7%) та організаційних питань (20,4%). Це приблизно 8 випадків на рік на всю країну, більше – у 2004, менше – у 2007 і 2008 рр. Ці дані важливі, бо, як показав досвід інших країн, закон у цих випадках необхідний, але не достатній. Дуже багато залежить від політичної культури й традицій, а також від політичної системи в цілому. Але ніщо не заважає появі такої практики й поступовому розвитку місцевих референдумів у країнах, де раніше такої традиції не було (як у Чехії), і найперший крок до цього – запровадження юридичної бази.

Чинний сьогодні Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» в ст. 7 передбачає «порядок призначення та проведення місцевого референдуму, а також перелік питань, що вирішуються виключно референдумом, визначаються законом про референдуми». Тобто, в законодавстві сьогодні виникла певна колізія щодо можливості проведення референдуму на місцевому рівні, так як чинного закону, який би його регламентував немає, а посилання на нього є. Натомість вступив в дію новий закон «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 13 січня 2015 р., в якому також відсутні положення про можливість ними проводити місцеві референдуми.

Існують й міжнародні акти, що вказують на можливість проведення всенародних референдумів взагалі та локальних зокрема. До таких можна віднести Всесвітню Декларацію місцевого самоврядування 1985 р., Європейську Хартію місцевого самоврядування 1985 р. [3, с. 450], Декларацію про принципи місцевого самоврядування в державах-учасницях Співдружності 1994 року [4], тощо. Проте, визначальною є роль національного законодавства.

Досвід країн Європи свідчить про регулювання місцевих референдумів на різних законодавчих рівнях. Конституційне закріплення має місце у Бельгії, Болгарії, Франції, Італії, Люксембурзі, Польщі, Португалії. Конституційне регулювання може зводитись до визначення загальних принципів, спільних для референдумів усіх рівнів (наприклад Греція, Латвія, Литва), або містити конкретні положення, що стосуються виключно місцевого голосування (наприклад в Італії Конституція регулює питання регіонального референдуму). У США існує кілька видів місцевого референдуму: обов'язковий, консультативний, а також референдум, проведений по ініціативі виборців [5, с. 186].

Україна прийняла Європейську стратегію інновацій та доброго врядування на місцевому рівні та її 12 принципів. План з впровадження стратегії в Україні затверджений наказом Мінрегіонбуду від 9 лютого 2009 року №62. Реалізація даної Стратегії передбачає наступні результати:

1. Громадяни мають стати у центрі усіх найбільш важливих демократичних процесів у суспільстві.

2. Органи місцевого самоврядування повинні постійно удосконалювати систему управління і надання послуг відповідно до 12-ти принципів, визначених у Європейській стратегії.

3. Органи центральної влади (національні уряди) мають забезпечити створення і підтримку інституційних передумов для розвитку місцевої демократії та вдосконалення системи місцевого самоврядування у відповідності до Європейської хартії місцевого самоврядування та інших правових інструментів Європейських інституцій у галузі місцевого та регіонального розвитку [6, с. 199].

Активне залучення громадян у процеси прийняття управлінських рішень на місцевому рівні є умовою успішної реалізації політики децентралізації державної влади в Україні, впровадження адміністративної та територіальної реформ, удосконалення вітчизняного інституту місцевого самоврядування.

Беззаперечним є той факт, що в умовах антитерористичної операції, проведення військових дій, неоднозначного сприйняття ситуації в різних регіонах країни Закон про місцеві референдуми може також слугувати знаряддям сепаратизму. Тому є побоювання чи варто приймати цей закон? Але, якщо закон буде виписаний правильно, виключить двозначні трактування, чітко визначить питання, які можуть розглядатися, тут немає чого боятися. Нам потрібно прийняти такий закон і, дійсно, дати громаді такий важіль як місцевий референдум для вирішення важливих питань на місцях. Місцеві громадяни чекають на цей закон, закон, який дозволив би підняти місцеву демократію на новий рівень.

На нашу думку, прийняття Закону України «Про місцевий референдум» дозволить запровадити механізм забезпечення реалізації такої форми безпосередньої демократії як місцевий референдум, створить належні можливості для реалізації рішень, прийнятих на місцевому референдумі, а також сприятиме подальшому реформуванню місцевого самоврядування, впровадженню принципів Європейської Хартії місцевого самоврядування 1985р. та розвитку громадянського суспільства в Україні. У Верховній Раді України зареєстрований законопроект № 2535 від 3 квітня 2015 року «Про всеукраїнський та місцеві референдуми за народною ініціативою». І найоптимальнішим для нас варіантом було б прийняття даного закону та набрання ним чинності після відновлення територіальної цілісності України та закінчення війни.

Список використаних джерел:

1. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р // Офіційний вісник України від 18.04.2014 р., № 30, ст. 18, стаття 831, код. акту 72156/2014.
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. N 280 // Відомості Верховної Ради України від 25.06.1997 – 1997 р., № 24, стаття 170.
3. Європейська хартія місцевого самоврядування // Офіційний вісник України від 03.04.2015 р., № 24, / № 39, 2013, ст. 1418 /, ст. 450, стаття 718, код акту 67165/2013.
4. Декларація про принципи місцевого самоврядування в державах-учасниках. Співдружності [Електронний ресурс] // Декларація, Міжнародний документ, 1994. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997_323.
5. Референдуми в Європейському Союзі / О. Чебаненко, О. Грищук, Н. Колодяжна, А. Євгенєва; За ред. Д. С. Ковриженка – К. : ФАДА, ЛТД, 2007. – 186 с.
6. Посібник з питань партисипативної демократії (демократії участі) на місцевому рівні / Під ред. Толкованова В. В. – К. : Крамар, 2011. – 199 с.